

Carme Oriol

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Catedràtica de Filologia Catalana a la Universitat Rovira i Virgili. Pertany al Grup de Recerca Identitats en la Literatura Catalana (GRILC), reconegut i consolidat per la Generalitat de Catalunya. La seva investigació se centra en l'estudi de l'etnopoètica i el folklore. Dirigeix l'Arxiu de Folklore del Departament de Filologia Catalana de la URV.

Els estudis d'etnopoètica en la cultura catalana

Aquest article explica l'origen i el desenvolupament de l'etnopoètica, com a ciència que estudia l'art verbal, en el marc dels estudis d'orientació contextual sorgits als Estats Units en els anys 60 del segle xx. Situa l'etnopoètica com una branca de la folklorística i reflexiona sobre la influència que ha tingut la teoria etnopoètica desenvolupada per la folklorista israeliana Heda Jason en l'arrelament d'aquests estudis en els territoris de llengua i cultura catalanes.

This article describes the origin and development of ethno-poetics (which studies the verbal arts) in the framework of the contextual studies that emerged in the United States in the 1960s. It situates ethno-poetics as a branch of folklore and reflects on how the ethno-poetic theory of Israeli folklorist Heda Jason has helped to establish this discipline in the Catalan-speaking territories.

Paraules clau: català, etnopoètica, folklorística, folklore, literatura popular

Keywords: Catalan, ethno-poetics, folklore, folk literature

Introducció¹

Etnopoètica és un terme de creació relativament recent i ha estat utilitzat des de diverses disciplines que s'han interessat per l'estudi de l'art verbal. De fet, pot considerar-se una branca de disciplines com la lingüística, la literatura, la traducció, la crítica literària, l'antropologia, l'etnografia, la folklorística, etc.

La investigadora Catherine S. Quick, en el seu article «Ethno-poetics», publicat el 1999 a la revista *Folklore Forum*, descriu d'una forma sintètica i clara el recorregut que han tingut els estudis d'etnopoètica, des de la seva creació fins a finals del segle xx.

En el seu treball, Quick explica que el terme *ethno-poetics* va ser creat l'any 1969 per Jerome Rothenberg a partir de la necessitat de trobar una millor manera de traduir la poesia oral, especialment la de les cultures ameríndies, per tal que no perdés la força i la bellesa que caracteritzava la seva forma d'interpretació (la *performance*) com a acte comunicatiu.

Rothenberg i altres investigadors van ser crítics amb la forma com s'havien traduït fins llavors molts poemes orals dels nadius americans, ja que aquestes traduccions reflectien més el cànon occidental del llenguatge poètic que no pas la forma característica de la cultura d'origen. Per exemple, s'eliminaven les repeticions d'un determinat poema, ja

(1)

Aquest treball és un dels resultats de la recerca duta a terme en el projecte FFI2012-31808 del Ministeri d'Economia i Competitivitat. Així mateix, s'emmarca en la línia d'investigació del Grup de Recerca Identitats en la Literatura Catalana (GRILC), reconegut i consolidat per la Generalitat de Catalunya (2014 SGR 755).

que predominaven els criteris d'originalitat i variació propis de la poètica occidental.

Així, en la base del naixement i el posterior desenvolupament de l'etnopoètica hi ha la necessitat de reflectir en el text escrit la riquesa de la poesia oral i, per tant, de tenir en compte, a més del text, altres elements fonamentals en la interpretació, com són la veu, el gest, el moviment, etc.

En els seus orígens, l'etnopoètica es va aplicar a l'estudi de la poesia oral i el seu interès es va centrar en l'estudi del text i en la interpretació del poema en el seu context. Aquests elements interpretatius esdevenien centrals per entendre tant el valor estètic del poema com el seu rol en la societat que l'havia creat. Posteriorment, els estudis d'etnopoètica es van fer extensius a la narrativa oral.

Els enregistraments audiovisuals permetien copsar els elements interpretatius que acompanyaven la poesia oral, però si es volien traduir aquests poemes, calia reflectir els elements no verbals en el text escrit i la dificultat consistia, precisament, a trobar la forma de fer-ho. Durant les dècades dels anys 70 i 80 del segle xx, els estudis d'etnopoètica es van anar desenvolupant progressivament per tal de resoldre aquestes dificultats.

L'antropòleg Dennis Tedlock va idear un sistema per presentar en els textos la informació corresponent als gestos, les expressions facials, els silencis, les pauses, etc. presents en les realitzacions orals a través de recursos com la segmentació del text, l'ús de signes de puntuació, la utilització d'indicacions entre parèntesis, la inclusió de notes a peu de pàgina, etc. i va aplicar aquestes tècniques en els seus treballs sobre la poètica narrativa de les cultures indígenes americanes que va estudiar (Tedlock, 1972, 1983, 1985).

Per la seva part, el lingüista Dell Hymes (1981, 1994) va centrar el seu interès a trobar les regularitats que es produïen en la poesia oral, i va fer notar la importància de les repeticions, de les fórmules inicials i finals i d'altres estructures que caracteritzen determinades formes de la poesia oral.

Per Hymes, la idea central de l'anàlisi etnopoètica és que totes les cultures tenen una poètica pròpia que pot ser descrita. Així, la poesia oral de cada cultura es regeix per uns determinats estàndards estructurals i estètics, i l'etnopoètica estimula, precisament, el reconeixement i la valoració d'aquestes diferències. La important aportació realitzada per Hymes ha estat posada en valor en nombrosos treballs, entre els quals cal destacar l'article publicat per Anthony K. Webster i Paul V. Kroskrity (2013).

Les idees de l'etnopoètica cal situar-les dins d'un corrent més ampli de valoració del context en els estudis d'humanitats i de ciències socials, com va ser el que va sorgir en la dècada dels anys 60 del segle xx als Estats Units i que va caracteritzar una bona part de la recerca realitzada en les dècades següents. Aquestes idees van ser adoptades per investigadors de diverses disciplines amb l'objectiu de poder analitzar de manera més aprofundida les diverses formes de la poesia oral. Pel que fa a les aportacions realitzades pels folkloristes, destaquen els estudis realitzats per Elizabeth C. Fine (1984), Elaine J. Lawless (1988), John McDowell (1989, 1994) i Barre Toelken (2003), entre d'altres. A més, l'etnopoètica també ha fet importants aportacions a l'estudi de les relacions entre el folklore i la literatura com, per exemple, les realitzades per Shirley Lim (1987), Dell Hymes (1986), Catherine S. Quick (1995) i John Miles Foley (1995).

L'etnopoètica permet estudiar les tradicions orals posant el punt de mira en el valor estètic. En aquest sentit, connecta amb el folklore entès com a «art verbal» (Jason, 1975 i 1977; Bauman, 1977; Bauman i Briggs, 1990) i com a «forma de comunicació artística» (Ben-Amos, 1971), una orientació que ha influït i caracteritzat una bona part dels estudis folklòrics realitzats en les darreres dècades del segle xx.

En el terreny de la folklorística, com a ciència que estudia el folklore, cal destacar l'aportació realitzada per la folklorista israeliana Heda Jason en el desenvolupament de l'etnopoètica. En els llibres *Ethmopoetics*.

A multilingual terminology (1975) i *Ethnopoetry: form, content, function* (1977), Jason posa les bases per a l'establiment d'una teoria etnopoètica i defineix un sistema de gèneres que circumscriu a l'àrea cultural indoeuropea. Uns anys més tard reprèn el tema dels gèneres etnopoètics en el llibre *Motif, type and genre* (2000).

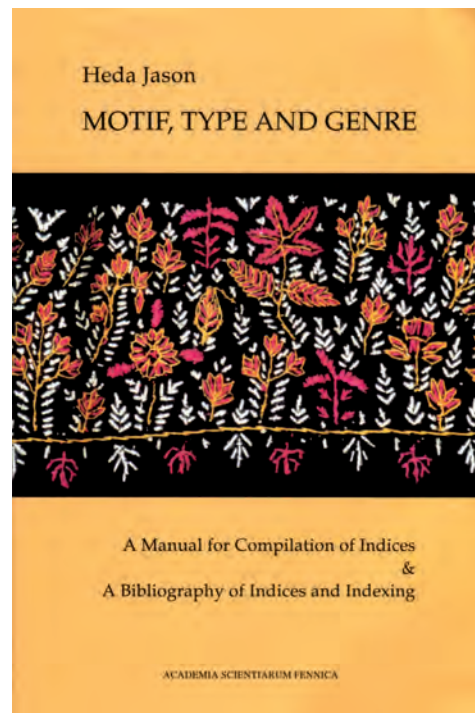
Jason defineix l'etnopoètica com una branca de la folklorística que s'ocupa d'estudiar l'art verbal realitzat per persones amb talent en un procés d'improvisació. Per tant, seran objecte d'estudi de l'etnopoètica aquelles produccions que s'expressin a través de l'art de la paraula (amb els recursos propis del llenguatge poètic), que siguin realitzades per persones amb habilitat comunicativa i que permetin la improvisació (amb els corresponents canvis textuais, gestuals o d'altra mena derivats de les necessitats comunicatives del moment).

Alguns dels aspectes de la teoria exposada per Heda Jason així com del sistema de gèneres que proposa han estat explicats amb més detall en els treballs *Introducció a l'etnopoètica. Teoria i formes del folklore en la cultura catalana* (Oriol, 2002) i *Gèneres etnopoètics* (Oriol, 2007). Aquests treballs han suposat un intent d'adaptació de les aportacions realitzades per Heda Jason a les característiques pròpies de la cultura catalana i, per tant, inclouen exemples recollits en aquesta àrea cultural.

Més recentment, Mercè Picornell Belenguier (2013), des de la perspectiva de la teoria de la literatura, ha fet una àmplia i documentada reflexió crítica sobre l'ús dels termes etnoliteraris, i en particular sobre el d'*etnopoètica*, que cal tenir molt en compte.

L'etnopoètica en l'àmbit acadèmic català

Josep M. Pujol (1947-2012) va introduir el terme *etnopoètica* en l'àmbit acadèmic català. En l'article «Literatura tradicional i etnopoètica: Balanç d'un folklorista», Pujol (2013 [1985]) utilitza per primera vegada el terme en una publicació científica. L'ar-

Coberta del llibre *Motif, type and genre*, de la folklorista israeliana Heda Jason.

ticle és la versió escrita de la ponència que va pronunciar en el Seminari de Cultura Popular organitzat per l'Institut Català d'Antropologia entre l'octubre de 1983 i l'abril de 1984. La ponència de Pujol va ser publicada juntament amb la resta d'intervencions del seminari en el llibre *La cultura popular a debat* (Llopart *et al.*, 1985).

En l'article esmentat, dins de l'apartat «A la recerca de l'etnopoètica» i a propòsit de la definició contextual de *folklore* formulada per Dan Ben-Amos (1971), Pujol diu:

El que constitueix com a folklòric un determinat missatge no és la seva antiguitat, ni l'anonimat, ni tan sols la seva oralitat (encara que molt sovint tinguin aquestes característiques): és el fet d'estar configurat artísticament i el fet d'ésser utilitzat interactivament en el si d'una comunitat reduïda. (Pujol, 2013 [1985]: 27)

I, en nota, aclareix: «La configuració artística a què es refereix Ben-Amos correspon al concepte de "cànon etnopoètic" tal com l'utilitza, per exemple, Jason» (1977: 59-60). Efectivament, en el llibre *Ethnopoetry: form, content, function* (1977), la folklorista israeliana exposa la idea de cànon etnopoètic. Per Jason, el cànon etnopoètic està constituït

per unes unitats de contingut i unes regles de composició (gramaticals, de textura, narratives, semàntiques i dramàtiques) i és el vehicle que permet a l'interpret improvisar (en el sentit de crear) el seu treball artístic (Jason, 1977: 59).

A continuació, Pujol, després de traçar una panoràmica històrica dels estudis de folklore en l'àrea cultural catalana, torna a utilitzar el terme *etnopoètica* i el relaciona amb el de *folklorística*. Diu:

Però la folklorística no ha arribat encara a les institucions oficials de la cultura. Més sortosa que no pas ella, l'etnomusicologia té el rang que li pertoca dins el pla d'estudis del Conservatori Municipal barceloní des del curs 1979/1980, i és conreada regularment en el si de l'Institut Espanyol de Musicologia de la Institució Milà i Fontanals del CSIC de Barcelona, però la Universitat catalana continua tancada encara a l'etnopoètica. (Pujol, 2013 [1985]: 29)

I, a continuació, en nota, explica que «emascarats sota una denominació innòcua a causa del conservadorisme de la burocràcia acadèmica, es fan cursos generals de Literatura Catalana Tradicional en una universitat del país» des del curs 1979/1980. Evidentment, Pujol fa referència a l'assignatura que impartia ell mateix a la llicenciatura de Filologia Catalana en el que aleshores eren les dependències de la Universitat de Barcelona a Tarragona, avui Universitat Rovira i Virgili.

Després de parlar de l'etnopoètica, Pujol reflexiona sobre els «sistemes de gèneres etnopoètics» tot considerant que aquests «tenen una vigència històrica coetània amb la del sistema de valors culturals i de relacions socials amb què està organitzada una societat concreta» (Pujol, 2013 [1985]: 29). Aquesta consideració porta Pujol a dibuixar el panorama que ha de tenir en compte el folklorista, «que ha de ser capaç de destriar a cada moment què és etnopoètic entre la immensa varietat de missatges verbals que demanen cada dia la seva atenció» (Pujol, 2013 [1985]: 29).

L'etnopoètica està, doncs, íntimament relacionada amb la mateixa cultura, tal com s'expressa en la vida quotidiana de les persones. I el seu sistema de gèneres es va adaptant als canvis que es produeixen en la societat.

Josep M. Pujol va adoptar la teoria etnopoètica formulada per la folklorista Heda Jason (1975 i 1977) i la va explicar en les seves classes a la universitat. L'any 1993, l'etnopoètica es va incloure ja, de manera oficial, en el pla d'estudis de la llicenciatura de Filologia Catalana i ha continuat vigent amb el mateix nom en els successius plans d'estudis fins al dia d'avui.

Josep M. Pujol (1947-2012), introductor del terme *etnopoètica* en l'àrea lingüística catalana.

En els seus articles, Pujol argumenta que quan parla de folklore es refereix al folklore en el sentit estricte del terme, és a dir, al folklore entès com a «literatura tradicional» (Pujol, 2013 [1985]: 25, nota 2) o «literatura popular» i no en el sentit ampli, que inclou la cultura material, els costums i les creences (Pujol, 2013 [1993]: 12-18). La noció d'etnopoètica, referida a la branca de la folklorística que es dedica a l'estudi de l'art verbal, li resulta, per tant, perfectament adient a aquest plantejament.

En un article publicat l'any 2003, titulat «Actes etnopoètics, actes de paraula», Pujol relaciona la idea d'etnopoètica amb la teoria dels actes de paraula de John L. Austin

i reflexiona sobre la naturalesa del folklore com a fenomen comunicatiu. Diu:

[...] des de 1985 he estat defensant una noció de folklore —entès com a literatura popular o literatura tradicional— basada precisament en la seva consideració com a acte comunicatiu [...]. Des de les darreries de 1979 que vaig assumir l'ensenyament d'aquesta matèria a la universitat sempre m'havia preocupat la manca de definició teòrica d'aquesta disciplina. Per més que cercava no trobava cap tret que separés netament la literatura popular de la literatura escrita. Els folkloristes tradicionals no m'oferien sinó un repertori inarticulat, purament acumulatiu de textos impresos [...] aplegat sense cap criteri explícit. Finalment, gràcies als treballs d'alguns folkloristes nord-americans de la fi dels anys seixanta, pertanyents a l'escola que allí se'n diu contextualista, vaig trobar-lo precisament en una característica que comparteix amb les interaccions directes orals que analitza Austin i que el dotava d'una força il·locutiva immediata [...].

Vaig abandonar aleshores la noció de folklore com a producte acabat i tancat per desplaçar l'atenció cap a l'esdeveniment comunicatiu: l'acte que a manca d'un adjectiu millor anomeno «etnopoètic» (Pujol, 2013 [2003]: 67).

L'etnopoètica en el sentit en què la fa servir la folklorista Heda Jason, reivindicada per Josep M. Pujol i també per Carme Oriol, s'ha anat consolidant en l'àmbit acadèmic català i en algunes universitats apareix incorporada en els plans d'estudis de Filologia Catalana.

A la Universitat Rovira i Virgili, el curs 1979/80 es van començar a impartir classes de Literatura Catalana Tradicional, tal com s'ha dit anteriorment, fins que, el 1993, amb la implantació d'uns nous plans d'estudis, l'Etnopoètica es va incloure en la llicenciatura de Filologia Catalana com a assignatura obligatòria; des d'aleshores, ha mantingut aquesta condició i, en l'actualitat, forma part de l'oferta acadèmica del grau de Llengua i Literatura Catalanes.

La Universitat de les Illes Balears ha tingut una important tradició pel que fa a l'estudi del folklore i de la literatura popular i va incorporar en els seus plans d'estudis matèries sobre aquesta temàtica molt aviat. Josep Antoni Grimalt, professor d'aquesta universitat, va treballar ja a principis dels anys 70 del segle xx en l'estudi i la catalogació de les rondalles d'Antoni M. Alcover i té una important obra científica publicada sobre aquesta matèria. Jaume Guiscafrè i Caterina Valriu han continuat els estudis iniciats pel seu mestre i actualment han desenvolupat també una important tasca científica en aquest àmbit. Des de 2010, s'ha incorporat l'Etnopoètica com a assignatura obligatòria en el darrer pla d'estudis corresponent al grau de Filologia Catalana.

A la Universitat d'Alacant, Joan Borja ha impulsat, des de fa anys, els estudis de literatura popular a la seva universitat i ha estat un actiu divulgador en aquest camp de recerca. Tot i que, en aquest cas, l'assignatura que figura en els actuals plans d'estudis del grau de Filologia Catalana du el nom de Cultura i Literatura Popular Catalana, en la descripció del contingut de l'assignatura es fa referència a l'etnopoètica. L'assignatura també té el caràcter d'obligatòria.

El nom *etnopoètica* també s'ha anat fent visible en publicacions en forma de llibre, com l'esmentat anteriorment, que du per títol *Introducció a l'etnopoètica. Teoria i formes del folklore en la cultura catalana* (Oriol, 2002). El llibre ha esdevingut un manual universitari força utilitzat en àmbit acadèmic català. Algunes monografies impulsades pel Grup d'Estudis Etnopoètics i d'altres de promogudes per l'Arxiu de Tradicions de l'Alguer també porten el terme *etnopoètica* en el seu títol. Finalment, la recent publicació *Papers d'etnopoètica* (Borja, 2015) aplega una sèrie d'articles variats sobre aquesta temàtica.

El terme *etnopoètica* ha donat nom al Grup d'Estudis Etnopoètics, integrat en la Societat Catalana de Llengua i Literatura de l'Institut d'Estudis Catalans, i al Grup de Recerca Etnopoètica de les Illes Balears (GREIB), vinculat a la Universitat de les Illes Balears.

Pel que fa als congressos, el 1998 es va celebrar el I Simposi d'Etnopoètica, organitzat per l'Arxiu de Tradicions de l'Alguer, que ha tingut continuïtat en anys posteriors (Armangué, 2001). I algunes de les jornades organitzades pel Grup d'Estudis Etnopoètics també han reflectit el nom *etnopoètica* en el títol del tema triat com a objecte d'estudi.

El Grup d'Estudis Etnopoètics

El Grup d'Estudis Etnopoètics va sorgir gràcies a la iniciativa dels professors Carme Oriol i Josep M. Pujol. El 7 d'octubre de 2004 es va celebrar una reunió d'investigadors, majoritàriament professors d'universitat, al Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili, amb l'objectiu de crear un grup que permetés potenciar la recerca i la col·laboració en l'àmbit d'estudi de l'etnopoètica.

El Grup d'Estudis Etnopoètics es va constituir formalment el 25 de novembre de 2005 a Tarragona (Pujol, 2007a). Des d'aleshores, realitza una trobada anual, que inclou unes jornades científiques i l'assemblea general del grup.

Fins ara s'han realitzat onze jornades: «La biografia popular. De l'hagiografia al gossip», Tarragona, 25 de novembre de 2005 (Bover *et al.*, 2006; Pujol, 2007b); «Gèneres etnopoètics: competència i actuació», Palma, 25 de novembre de 2006; «Folklore i Romanticisme. Els estudis etnopoètics de la Renaixença», Alacant, 16 de novembre de 2007 (Sales, 2008; Valriu, 2008); «Illes i insularitat en el folklore dels Països Catalans», l'Alguer, 14 i 15 de novembre de 2008 (Sales i Samper, 2009); «Etnopoètica: incidència, difusió i comunicació en el món contemporani», Montserrat, 6 i 7 de novembre de 2009 (Samper, 2010); Etnopoètica

i territori: unitat i diversitat, Eivissa, 5 i 6 de novembre de 2010 (Sales, 2011-2012); «La recerca folklòrica: persones i institucions», Sitges, 18 i 19 de novembre de 2011 (Coll, 2013); «Erotisme i tabús en l'etnopoètica», Bocairent, 9 i 10 de novembre de 2012 (Amorós i Vidal, 2013); «Literatura oral i educació: simbiosi i complicitats», Vic, 7-9 de novembre de 2013 (Francés, 2014; Bataller, 2015); «Etnopoètica: arxius i materials inèdits», Banyoles, 7 i 8 de novembre de 2014; «Excursions, viatges i migracions: etnopoètica i mobilitat humana», Andorra, 13 i 14 de novembre de 2015.

Cadascuna d'aquestes jornades ha donat com a resultat una publicació: *La biografia popular. De l'hagiografia al gossip* (Armangué, 2006); *Els gèneres etnopoètics: competència i actuació* (Valriu i Armangué, 2007); *Folklore i Romanticisme. Els estudis etnopoètics de la Renaixença* (Borja i Armangué, 2008); *Illes i insularitat en el folklore dels Països Catalans* (Armangué i Valriu, 2009); *Etnopoètica: incidència, difusió i comunicació en el món contemporani* (Sales i Valriu, 2010); *Etnopoètica i territori: unitat i diversitat* (Escandell i Francés, 2011); *La recerca folklòrica: persones i institucions* (Temporal i Villalba, 2012); *Erotisme i tabús en l'etnopoètica* (Francés i Guiscafrè, 2013); i *Literatura oral i educació: simbiosi i complicitats* (Bataller i Coll, 2014); i *Etnopoètica: arxius i materials inèdits* (Verdés i Vidal, 2015).

El Grup d'Estudis Etnopoètics disposa d'un web en el qual es poden anar seguint les activitats del grup i on es poden consultar les publicacions que ha impulsat: (<http://blogs.iec.cat/gee/>). Per la seva part, Caterina Valriu ha publicat l'article «El Grup d'Estudis Etnopoètics: recerca, preservació i difusió de la literatura oral catalana» (2011), en el

Logotip del Grup d'Estudis Etnopoètics.

JOSEP M. PUJOL

Grup d'Estudis Etnopoètics

Societat Catalana de Llengua i Literatura

IEC

qual explica amb detall l'activitat realitzada pel grup fins a l'any 2010.

Conclusió

Després de trenta anys de la posada en circulació del terme per Josep M. Pujol en un article de l'any 1985, el nom *etnopoètica* ha adquirit un cert grau de consolidació en el món acadèmic i universitari català. S'ha emprat per designar una assignatura universitària de Filologia Catalana a la Uni-

versitat Rovira i Virgili i a la Universitat de les Illes Balears; s'ha utilitzat en una sèrie de congressos de l'Arxiu de Tradicions de l'Alguer; ha estat adoptat pel Grup d'Estudis Etnopoètics (GEE) de la Societat Catalana de Llengua i Literatura de l'Institut d'Estudis Catalans i pel Grup de Recerca Etnopoètica de les Illes Balears (GREIB), i s'ha integrat en nombrosos articles com un terme equivalent als de literatura tradicional, literatura oral i literatura popular. ■

BIBLIOGRAFIA

Amorós, B.; Vidal, V. (2013) «VIII Trobada del Grup d'Estudis Etnopoètics». Dins *Estudis de Literatura Oral Popular*, 2: 271-273.

Armangué, J. (2001) *Arxiu de Tradicions de l'Alguer*. Biblioteca Milà i Fontanals, 39. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Armangué, J. (ed.) (2006) *La biografia popular. De l'hagiografia al gossip*. Cagliari: Grafica del Parteolla.

Armangué, J.; Valriu, C. (eds.) (2009) *Illes i insularitat en el folklore dels Països Catalans*. Cagliari: Grafica del Parteolla.

Bataller, A. (2015) «IX Trobada del Grup d'Estudis Etnopoètics». Dins *Llengua & Literatura*, 25: 236-239.

Bataller, A.; Coll, M. (eds.) (2014) *Literatura oral i educació: simbiosi i complicitats*. Alacant: Llinars Impressors.

Bauman, R. (1977) *Verbal art as performance*. Prospect Heights, IL: Waveland Press.

Bauman, R.; Briggs, C. (1990) «Poetics and performance as critical perspectives on language and social life». Dins *Annual Review of Anthropology*, 19: 59-88.

Ben-Amos, D. (1971) «Toward a definition of folklore in context». Dins *Journal of American Folklore*, 84: 3-15.

Borja, J. (2015) *Papers d'etnopoètica*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Borja, J.; Armangué, J. (eds.) (2008) *Folklore i Romanticisme. Els estudis etnopoètics de la Renaixença*. Cagliari: Grafica del Parteolla.

Bover, A.; Oriol, C.; Pujol, J. M. (2006) «Grup d'estudis Etnopoètics». Dins *Llengua & Literatura*, 17: 539-540.

Coll, M. (2013) «VII Trobada del Grup d'Estudis Etnopoètics. XVI Simposi d'Etnopoètica de l'Arxiu de Tradicions de l'Alguer». Dins *Llengua & Literatura*, 23: 371-373.

Escandell, D.; Francés, M. J. (2011) *Etnopoètica i territori: unitat i diversitat*. Cagliari: Grafica del Parteolla.

Fine, E.C. (1984) *The folklore text: from performance to print*. Bloomington, Indianapolis: Indiana University Press.

Foley, J.M. (1995) *The singer of tales in performance*. Bloomington, Indianapolis: Indiana University Press.

Francés, A. (2014) «IX Trobada del Grup d'Estudis Etnopoètics». Dins *Estudis de Literatura Oral Popular*, 3: 151-153.

Francés, A.; Guiscafrè, J. (eds.) (2013) *Erotisme i tabús en l'etno-*

poètica. Alacant: Institut Alacantí de Cultura Juan Gil-Albert.

Hymes, D. (1981) «The General Epistle of James». Dins *International Journal of the Sociology and Language*, 62: 75-103.

Hymes, D. (1986) «In vain I tried to tell you»: *Essays in native American ethnopoetics*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Hymes, D. (1994) «Ethnopoetics, oral-formulaic theory, and editing texts». Dins *Oral Tradition*, 9: 330-370.

Jason, H. (1975) *Ethnopoetics. A multilingual terminology*. Jerusalem: Israel Ethnographic Society.

Jason, H. (1977) *Ethnopoetry: form, content, function*. Forum Theologiae Linguisticae 11. Bonn: Linguistica biblica.

Lawless, E.J. (1988) *Handmaidens of the Lord: Pentecostal women preachers and traditional religion*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Lim, S. (1987) «Reconstructing Asian-American poetry: A case for ethnopoetics». Dins *MELUS* 14 (2): 51-63.

Llopart, D.; Prat, J.; Prats, Ll. (eds.) (1985) *La cultura popular a debat*. Barcelona: Fundació Serveis de Cultura Popular. Editorial Alta Fulla.

- McDowell, J.** (1989) «*So wise were our elders*»: *Mythic narratives of the Kamsá*. Lexington: University Press of Kentucky.
- McDowell, J.** (1994) *Sayings of the ancestors: The spiritual life of the Sibundoy indians*. Lexington: University Press of Kentucky.
- Oriol, C.** (2002) *Introducció a l'etnopoètica. Teoria i formes del folklore en la cultura catalana*. Valls: Cossetània.
- Oriol, C.** (2007) «Gèneres etnopoètics». Dins **Ros, R.** (coord.) *Enciclopèdia de la Cultura Popular de Catalunya. Tradicionari*. Vol. 7. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 121-148.
- Oriol, C.; Samper, E.** (eds.) (2013). *Això era i no era. Obra folklòrica de Josep M. Pujol*. Tarragona: Publicacions URV.
- Picornell-Belenguer, M.** (2013) «Intrusiveness or Interdisciplinarity? The Justification of Critical Categories on the Ethnoliterary Frontier». Dins **Morales, A.; Suárez-Gómez, C.** (eds.). *De-Centring Cultural Studies: Past, Present and Future of Popular Culture*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 23-40.
- Pujol, J. M.** (1985) «Literatura tradicional i etnopoètica: balanç d'un folklorista». Dins **Llopart, D.; Prat, J.; Prats, Ll.** (eds.) *La cultura popular a debat*. Barcelona: Fundació Serveis de Cultura Popular, Editorial Alta Fulla. [Reimprès a **Oriol, C.; Samper, E.** (eds.) (2013) *Això era i no era. Obra folklòrica de Josep M. Pujol*. Tarragona: Publicacions URV, 25-33].
- Pujol, J. M.** (1993) «Josep Romeu i Figueras, folklorista». Dins **Romeu i Figueras, J.** *Materials i estudis de folklore*. Barcelona: Alta Fulla, 5-28. [Reimprès a **Oriol, C.; Samper, E.** (eds.) (2013) *Això era i no era. Obra folklòrica de Josep M. Pujol*. Tarragona: Publicacions URV, 151-166].
- Pujol, J. M.** (2003) «Actes etnopoètics, actes de paraula». Dins **Montserrat, J.; Roviró, I.** (coords.). *La poesia*. Col·loqui de Vic, 7. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 95-110. [Reimprès a **Oriol, C.; Samper, E.** (eds.) (2013) *Això era i no era. Obra folklòrica de Josep M. Pujol*. Tarragona: Publicacions URV, 63-69].
- Pujol, J. M.** (2007a) «Constitució del Grup d'Estudis Etnopoètics». Dins *Estudis Romànics*, 29: 608.
- Pujol, J. M.** (2007b) «Jornada "La biografia popular. De l'hagiografia al gossip"». Dins *Estudis Romànics*, 29: 607-608.
- Quick, C.S.** (1995) *Rhetoric and reception: The role of tradition and audience in the composition of the gospels*. Ph.D. Diss., Department of English, University of Missouri-Columbia.
- Quick, C.S.** (1999) «Ethnopoetics». Dins *Folklore Forum*, 30, 1/2: 95-105.
- Rothenberg, J.** (1969) «Total translation: An experiment in the presentation of American Indian Poetry». Dins *Stony Brook*, 3/4. Stony Brook, New York: Stony Brook Poetics Foundation.
- Sales, M.** (2008) «III Trobada del Grup d'Estudis Etnopoètics. VIII Simposi d'Etnopoètica de l'Arxiu de Tradicions (Alacant, novembre de 2007)». Dins *Estudis Romànics*, 30: 607-608.
- Sales, M.** (2011-2012) «VI Trobada del Grup d'Estudis Etnopoètics. XIII Simposi d'Etnopoètica de l'Arxiu de Tradicions de l'Alguer». Dins *Llengua & Literatura*, 22: 267-268.
- Sales, M.; Samper, E.** (2009) «IV Trobada del Grup d'Estudis Etnopoètics. IX Simposi d'Etnopoètica de l'Arxiu de Tradicions». Dins *Llengua & Literatura*, 20: 499-500.
- Sales, M.; Valriu, C.** (eds.) (2010) *Etnopoètica: incidència, difusió i comunicació en el món contemporani*. Cagliari: Grafica del Portecolla.
- Samper, E.** (2010) «V Trobada del Grup d'Estudis Etnopoètics. XI Simposi d'Etnopoètica de l'Arxiu de Tradicions de l'Alguer». Dins *Llengua & Literatura*, 21: 491-492.
- Tedlock, D.** (1972) *Finding the center: narrative poetry of the Zuni Indians*. Lincoln, London: University of Nebraska Press.
- Tedlock, D.** (1983) *The spoken word and the work of interpretation*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Tedlock, D.** (1985) *Popul Vuh: The definitive edition of the Mayan book of the dawn of life and the glories of gods and kings*. New York: Simon and Schuster.
- Temporal, J.; Villalba, L.** (2012) *La recerca folklòrica: persones i institucions*. Alacant: Institut Alacantí de Cultura Juan Gil-Albert.
- Toelken, B.** (2003) *The Anguish of Snails*. Folklife of the West 2. Logan: Utah State University Press.
- Valriu, C.** (2008) «El Grup d'Estudis Etnopoètics: Difusió i recerca sobre literatura oral». Dins *Llengua & Literatura*, 19: 541-542.
- Valriu, C.** (2011) «El Grup d'Estudis Etnopoètics: Recerca, preservació i difusió de la literatura oral catalana». Dins *Estudis Romànics*, 33: 333-340.
- Valriu, C.; Armangué, J.** (eds.) (2007) *Els gèneres etnopoètics: competència i actuació*. Cagliari: Grafica del Partecolla.
- Webster, A.K.; Kroskirty, P.V.** (2013) «Introducing Ethnopoetics: Hymes's Legacy». Dins *Journal of Folklore Research* 50, 1-3: 1-11.